

DIDACTIC CHARACTERISTICS AND METHODOLOGICAL TASKS OF MOBILE TECHNOLOGIES

Yesemuratov Bakhyt Aitzhanovich
Korakalpak State University named after Berdakh
assistant teacher

Abstract:

The Article is devoted to one of the most pressing problems in learning a foreign language – about mobile learning and the use of convenient portable mobile devices and wireless technologies that are always available to facilitate, support, optimize and expand the learning and learning processes.

Keywords: mobile learning, portable mobile device, Internet, didactic functions and methodological functions of mobile technologies.

МОБИЛ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ДИДАКТИК ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УСЛУБИЙ ВАЗИФАЛАРИ

Есемуратов Бахыт Айтжанович
Бердах номидаги қорақалпоқ давлат университети
ассистент ўқитувчиси

Хулоса: мақола чет тилини ўрганишнинг енг долзарб муаммоларидан бири – мобил таълим ва қулай кўчма мобил қурилмалар ва симсиз технологияларни қўллаш, таълим ва таълим жараёнларини осонлаштириш, қўллаб-қувватлаш, оптималлаштириш ва кенгайтириш учун мўлжалланган.

Калит сўзлар: мобил таълим, кўчма мобил қурилма, Интернет, мобил технологияларнинг дидактик вазифалари ва услубий вазифалари.

Аннотация: Статья посвящена одной из актуальных проблем при освоении иностранного языка – о мобильном обучении и использование удобных портативных мобильных устройств и беспроводных, доступных всегда технологий, для облегчения, поддержки, оптимизации и расширения процессов обучения и изучения.

Ключевые слова: мобильное обучение, портативное мобильное устройство, сеть Интернет, дидактические функции и методические функции мобильных технологий.

International Multidisciplinary Scientific Global Conference on Education and Science

Hosted Online from Vienna, Austria
on October 20th, 2022.

www.conferencepublication.com

Рус ва хорижий илмий адабиётларда сиз "мобил таълим" каби концепциянинг турли таърифларини топишингиз мумкин. Уларнинг барчасини эса икки гуруҳга бўлиш мумкин. Биринчи гуруҳ таърифлари фақат таълим воситаларининг технологик томонига қаратилади. Улар, биринчи навбатда, муайян меъёрий ҳужжатларда, шунингдек, мобил қурилмалар ва дастурий таъминотни ишлаб чиқувчи компанияларнинг реклама ва ахборот ресурсларида берилади. Иккинчи гуруҳ таърифлари тушунчанинг икки ажралмас таркибий қисмига эътиборни қаратади: а) ўқув мақсадларида фойдаланиш мумкин бўлган мобил қурилмаларнинг технологик хусусиятларини акс еттириш; ва б) мобил қурилмаларнинг дидактик хусусиятлари ва услубий имкониятларини акс еттириш. Бу таърифлар одатда психология ва педагогика соҳасидаги тадқиқотчилар томонидан таклиф етилади. Баъзи таърифларни яқиндан кўриб чиқамиз ва атамани чет тилларни ўқитиш методикасига нисбатан тушунишимизни билдирамиз. ЮНЕСКО мобил таълимни "ноутбук компьютерлари, MP3 плеерлар, смартфонлар ва мобил телефонлар каби мобил технологиялар орқали ўрганишни қўллаб-қувватлашнинг замонавий усуллари" деб белгилайди (ЮНЕСКО, 2012). Ушбу таъриф фақат техник воситаларга тегишли технологиянинг бу турини амалга оширишнинг педагогик шарт-шароитлари кўрсатилмаган ҳолда. Половникова [3: 241-252] ўз ишларида "мобил таълим" тушунчасининг бир неча таърифларини таклиф этади: 1) "мобил таълим-WAP ёки GPRS технологияси (яъни интернетга кириш) ёрдамида mobil қурилмага (телефон ёки портатив компьютер) 2) "мобил таълим-масофавий таълим тури бўлиб, ундан шахсий талаба қурилмаси (ноутбук, ёки мобил телефон учун" [3: 205]. Биринчи гуруҳ таърифлар фақат мобил қурилмалар имкониятларининг технологик томонини акс еттиради; бир-биридан ўқув жараёни учун фойдаланиш мумкин бўлган мобил алоқа қурилмалари рўйхатида фарқ қилади; бундан ташқари, у педагогик жиҳатларни ўз ичига олмайди. Бироқ бу таърифлар икки асосий нукта билан бирлаштирилган: а) мобил таълим mobil кўчма қурилмалар асосида ўрганилмоқда; б) мобил таълим Интернетга киришни ўз ичига олади. Бу икки технологик омил Россияда ҳам, дунёнинг бошқа мамлакатларида ҳам кенг қўлланиладиган мобил таълим ва бошқа масофавий таълим турлари ўртасидаги асосий фарқларни белгилаб беради.

"Мобил таълим" атамасининг иккинчи гуруҳ таърифлари, албатта, тушунчанинг технологик жиҳатига қаратилган. Бу ерда ўқув жараёнининг педагогик томонига муҳим ўрин берилади. Хусусан, В. А. Куклев мобил таълимни "мобил қурилмалар

International Multidisciplinary Scientific Global Conference on Education and Science

Hosted Online from Vienna, Austria
on October 20th, 2022.

www.conferencepublication.com

ёрдамида, вақт ва жойдан мустақил равишда, фанлараро ва модулли ёндашувларнинг педагогик асосида махсус дастурий таъминот ёрдамида электрон таълим" деб белгилайди [4:89]. Унинг ичида, С. В. Титова мобил таълимни " WAP ёки GPRS технологиялари ёрдамида таълим маълумотларини ҳар қандай кўчма қурилмага узатиш ва қабул қилиш" деб белгилайди Интернетга кириш, материаллар олиш ёки топиш, форумдаги саволларга жавоб бериш, тест олиш ва ҳоказо мобил қурилма."[6:4].

Мобил таълим - бу" ихчам, кўчма мобил қурилмалар ва технологиялар орқали мунтазам равишда амалга ошириладиган ва ўқувчиларни мулоқот қилиш, қабул қилиш ёки ахборот яратиш орқали янада самарали бўлишга имкон берувчи фаолиятдир " (E-Learning Guild, 2012). Мобил таълим - "таълим ва ўқув жараёнларини осонлаштириш, қўллаб-қувватлаш, оптималлаштириш ва кенгайтириш учун ҳар доим мавжуд бўлган қулай кўчма мобил қурилмалар ва симсиз технологиялардан фойдаланиш" (Mobile Learning Network, 2012).

Юқоридаги таърифларнинг таҳлили шуни кўрсатадики, кўпгина муаллифлар ўз таърифларида "мобил таълим" тушунчасининг турли педагогик жиҳатларига эътибор қаратганлар. С. В. Титова, Векслер С уларнинг таърифларида мобил қурилмаларга таълим воситаси сифатида эътибор беришади, улар асосида метамавзу ваколатларини шакллантириш мумкин (ахборотни олиш ва қайта ишлаш учун актдан фойдаланиш), кейин В. А. Куклев [4:46-89] таълим ёндашувлари, усуллари ва мазмунини содда зарурлигига эътибор қаратади. Дарҳақиқат, чизиқли бўлмаган технологияларга асосланган ўқитиш (китобга асосланган оммавий ахборот воситалари эмас) ахборот беришнинг чизиқли бўлмаган шаклини талаб қилади. Шунга кўра материални тақдим этишнинг модулли шакли optimal бўлади.

"E-Learning Guild" ташкилотининг таърифи С. В. Титованинг таърифларига қараганда, ўқув жараёнининг самарали томонини таъкидлайди, бу ҳам мобил технологияларнинг ахборот ва маълумот салоҳиятига ишора қилади. Бундан ташқари, С. В. Титова ўз таърифида мобил технологияларнинг муҳим хусусиятларидан бири – кўникма ва малакаларни шакллантириш даражаси асосида назоратни амалга оширишни ҳам эслатиб ўтади. Бу дидактикага муҳим қўшимча таълимни ахборотлаштиришнинг асосий йўналишлари, жумладан, тил таълими билан тўлиқ бирлаштирилган мобил таълим салоҳияти [5: 120-133].

International Multidisciplinary Scientific Global Conference on Education and Science

Hosted Online from Vienna, Austria
on October 20th, 2022.

www.conferencepublication.com

Таърифлар таҳлили шуни кўрсатадики, мобил таълим кўп қиррали тушунчадир. Олимлар ўз мақсадларига қараб, уларнинг таърифларида мобил таълимнинг турли жиҳатларига еътибор қаратдилар, аксинча, бир-бирларини тўлдирдилар.

Хусусан, Герасименко Т. Л., Ковалчук С. В., Мокҳова О. Л. (2013) ишида "чет тилини ўрганиш жараёнида M-learning (мобил таълим) фойдаланиш имкониятлари ва истиқболлари", мобил таълим "талқин қилиш умумий педагогика нуқтаи назаридан жуда анъанавий бўлган "мобил таълим" ҳар қандай вақтда ва ҳар бир жойда WAP ёки GPRS технологиялари асосида mobil қурилмалар ёрдамида содир электрон тармоқ таълим " (Герасимчук. Бекмансурова В. А. "мобил педагогикага асосланган чет тилини ўқитиш" асарида ҳам жуда умумий таъриф берилади: "мобил таълим-бу ихчам кўчма мобил қурилмалар ва технологиялар орқали амалга ошириладиган фаолият бўлиб, у ўқувчиларни мулоқот, қабул қилиш ёки ахборот яратиш орқали янада самарали бўлишга имкон беради" [1:11]. Шу муносабат билан чет тилини ўқитиш методикасига нисбатан "мобил таълим" атамасига умумий таъриф бериш мақсадга мувофиқ бўлиб, у чет тилининг ўзига хос хусусиятларини мавзу сифатида акс еттирар еди. Чет тилини мобил ўрганиш-мобил алоқа қурилмалари (смартфонлар, планшет компьютерлар ва бошқалар) дан фойдаланишга асосланган ўқув-назорат жараёнини ташкил етиш шаклидир.), ўқувчиларда тил кўникмаларини шакллантириш ва такомиллаштириш, нутқ малакаларини ривожлантириш (синхрон ва синхрон мулоқот воситалари асосида синхрон мулоқот), ижтимоий, маиший ва касбий соҳаларда мулоқот воситаси сифатида чет тилидан фойдаланиш мақсадида ижтимоий-маданий ва маданиятлараро компетентликни шакллантириш. Ишнинг яна бир асосий муддати-бу атама "масофавий таълим". Ўқитувчининг ўқувчи ва талабалар билан ўзаро муносабатлари масофада амалга ошириладиган ва таълим жараёнига хос бўлган барча таркибий қисмларни (мақсад, мазмун, метод, ташкилий шакллар, ўқув воситалари) акс еттирадиган таълим шакли тушунилади. Масофавий таълимни амалга ошириш воситаларига қараб, уни қуйидаги турларга бўлиш мумкин:

- а) қоғозда босма материаллардан фойдаланиш асосида масофадан ўқитишни амалга ошириш учун сиртки модел;
- б) босма, мултимедиа материаллар, видео, аудио материаллар, локал компьютер дастурларини ўрганишга асосланган мултимедиа модели;
- в) теле-тренинг телесистемалар ёрдамида ўқитувчи ва ўқувчилар ўртасида алоқани ўрнатишга асосланган. Ушбу модел қуйидаги алоқа турларини ўз ичига

International Multidisciplinary Scientific Global Conference on Education and Science

Hosted Online from Vienna, Austria
on October 20th, 2022.

www.conferencepublication.com

олади: аудио-телеконференсалоқа, видеоконференсалоқа, аудиографик алоқа ва радиоешиттириш;

д) Интернет асосида таълим, Интернет томонидан таклиф таълим мазмунини алоқа ва тақдирот воситалари турли орқали амалга оширилади. Моделда Интернет ресурслари ва интерактив мултимедиялардан фойдаланиш имконияти мавжуд.

е) таълим жараёнининг барча иштирокчилари ўртасида интерактив мультимедиа, Интернет ресурсларидан фойдаланиш ва компьютер алоқасини ўз ичига олган ақлий таълим модели. Кўриниб турибдики, мобил таълим масофавий таълимнинг энг сўнгги шакли (интеллектуал модели) ҳисобланади.

Шундай қилиб, чет тилини ўқитишда масофавий таълим моделларининг тавсифи ва ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланишга бағишланган қатор ишларнинг таҳлили мобил технологияларнинг дидактик хусусиятлари, дидактик вазифалари ва услубий вазифаларини аниқлаш имконини бери.

Фойдалланилган адабиётлар:

1. Бекмансурова В. А. Мобил педагогика асосида чет тилини ўқитиш // илмий кидирув, 2013, № 4.1, ПҚ. 11-12.
2. Герасименко Т. Л., Ковалчук С. В., Мокхова О. Л. Чет тилини ўрганиш жараёнида M-LEARNING (мобил таълим) дан фойдаланиш имкониятлари ва истиқболлари. "Педагогика" Туркуми. 2013. 1. с. 61-64.
3. Голицына И. Н., Половникова Н. Л. Таълим янги технология сифатида мобил таълим // таълим технологиялари ва жамият. 2011. № 1. С. 241-252.
4. Куклев В. А. Очиқ масофавий таълимда мобил таълим тизимини шакллантириш. Диссертацияларнинг абстрактлиги. педагогика фанлари доктори илмий даражаси учун. 2010 йил Ульяновск. 46-89с.
5. Сыроев П. В. Замонавий ахборот-коммуникация технологиялари: дидактик хусусиятлари ва вазифалари // тил ва маданият. 2012. С. 120-133.
6. Титова С. В. Бугунги кунда мобил таълим: стратегиялар ва истиқболлар // Москва университети ахборотномаси. Series 19: Тилшунослик ва маданиятлараро алоқа. 2012. № 1. С. 4-23.